

2026 április 1.,
szerda

Kedves gyerekek,

Valamikor réges-régen, mikor mi, a szüleid vagy a nagyszüleid nem léteztünk, de még az ük-üknagyanyád sem volt a tojásból kikelve, elkezdtek április 1-ét a Madarak Napjaként ünnepelni, jutottak eszembe édesanyám szavai. Számunkra ez a nap ugyanolyan volt mint bármelyik másik, de a tanítónőknek, tanároknak lehetőségük adódott, hogy meséljenek a gyerekeknek a madarak vándorlásáról és műodúkat készítsenek. Mindezt több helyen, ugyanazon a napon. Micsoda odúkat? kérdeztem tágra nyílt szemekkel. Az odúkat nem az emberek készítik, hanem a harkályok. Nem emlékszem mit felelt anyám, de csak most értettem meg igazából mit is jelentenek szavai, most mikor saját szememmel láttam, hogyan is készül egy ilyen műodú.

Múlt szombaton, amikor éppen reggeli koncertem záróhangjaira készültem, megállott egy autó a ház előtt. A kerttulajdonosok unokái rohantak be az udvarra nyomukban Lilivel. Nemsokára érkezett Lili édesapja is kezében 3 szál hosszú deszkával. Alig fért be a kiskapun.

- Mit csinálsz azokkal a deszkákkal nagybácsikám, kérdezte kíváncsian az egyif fiú.
- Műodúkat készítünk a pár nap múlva következő Madarak Napja alkalmából, vágta rá Lili. Szüleim és nagyszüleim szeretnék volna, hogy meglepetés legyen számotokra ez az esemény, ezért meg kellett ígérjem, hogy megtartom a titkot. El sem tudjátok képzelni mennyit szenvedtem, hogy ne kotyogjak ki semmit.
- Köszönöm Lili, veszi át a szót nagyapó és elkezd mesélni. A madaraknak szükségük van egy védett helyre, ahol kothatnak és fiókákat nevelhetnek. Számos faj természetes odúkat, falakban, kőkerítésekben levő repedéseket, lyukakat használ célból, de farakások hézagaiban is fészkelhetnek. Településeinken egyre ritkábbak az idős, odvas fák és a felújított épületek falában sem találunk már lyukakat. Segíthetünk, hogy fészkelőhelyet találjanak, ha műodúkat készítünk számukra. Sokan házikókat készítenek, de ezek szinte mindig haszontalanok a madarak számára, hisz nem megfelelő a méretük. Ha tényleg segíteni szeretnénk a madarakon a műodúk elkészítésekor be kell tartssuk a madarászok által ajánlott méreteket, hisz ők tudják a legjobban mire is van szükségük a madaraknak. Ki szeretne nekem segíteni?

- Én is, én is – kiáltották egyszerre a gyerekek, miután figyelmesen végighallgatták nagyapó szavait.

- Akkor ezennel megnyitom a Műodúkészítő műhelyt, jelenti ki ünnepélyesen nagyapó. Kezemben tartok 3 rajzot. Az egyik széncinege műodút, a másik kék cinege műodút, a harmadik pedig vörösbegyek számára készíthető műodú rajzát mutatja. Szerencsére hárman vagytok, így mindegyiketek választhat egy odútípust, amelyiket el szeretné készíteni. Vagy inkább döntsük el egy játék segítségével, nem szeretném ha hajba kapnátok. Felteszek egy-egy kérdést a három odú lakójáról és aki a leghamarabb helyesen válaszol, megkapja az illető madárnak megfelelő odú rajzát. Kezdhetjük? Akkor mindjárt itt is az első kérdés: melyik az a pici énekes madár, amelynek a begye vörös és számos karácsonyi képeslapon, karácsonyfadíszben szerepel?

- Vörösbegy, feleli Pali.

- Ügyes vagy Palkó, dicséri meg nagyapja. Kérlek tarstd meg ezt a rajzot.

- Folytatjuk egy nehezebb kérdéssel: a három madár közül melyikre illik a következő leírás: kék sapkát visel, fehér arcfoltját fekete sáv szeli át. Ez a sáv áthalad a szemeken

- Kék cinege – szakítja félbe Lili.

- Jajjj Lili, még be sem fejeztem a kérdést. Azt szerettem volna még mondani, hogy ez a fekete szemsáv, ahogy a madarászok nevezik, Zorro maszkját juttatja eszünkbe. Látszik, hogy egész télen az ablakból kukucskáltad a madarakat. Egyik nap én is pontosan egy Zorro maszkjára hasonlító arcfestéssel találtalak. Azt hiszem a távcsöved nyoma ékeskedett szemeid körül.

- Óóó, neked van távcsöved Lili? kérdezi szinte tátott szájjal Pali

- Persze, hogy van, büszkélkedik a kislány, én magam készítettem a konyhai törülközők papírgurigáiból és némi kötélből

- Ne felejtse el megemlíteni, hogy filccel és markerrel feketére pingáltad, hogy minél jobban hasonlítson az igazi távcsövekre. A gond csak az, hogy befestetted a gurigák peremét és a madzagot is, így ahogy azok az arcodhoz értek, gyönyörű fekete nyomot hagytak rajta. Csaknem 3 fürdés után tudta anyukád lemosni rólad a szemüveget, vagy nem is tudom minek nevezem, meséli a nevetéstől könnyekkel csordultig telt szemeit törülgetve nagyapó. Nevettek a többiek is. Csak azt sajnálom, hogy senki nem fényképezett le...

- És most az utolsó kérdés következik, habár egyértelmű, hogy te, Gábor fogod elkészíteni annak a madárnak az odúját, amelyik a tavaly Liliék postaládájában fészkel és amelyikt úgy hívnak, hogy...

- Széncinege, mondta kissé kedvtelenül Gábor, a legidősebb unoka.

- De lássunk csak munkához. Ti megméríték a deszkát, megjelölték egy ceruzával, hogy hol kell elvágjam. Nézzétek a rajzot, itt írja, hogy mekkorára kell vágjuk a deszkákat. Segíték én is, hogy pontos munkát végezzünk.

Kis idő múlva a deszkák fel is voltak vágva, sőt még a röpnnyílás is, tudtok az a lyuk amin keresztül a madarak az odúba jutnak, el volt készítve. Amint meglátta Palkó milyen kicsi ez a nyílás, rögtön elkezdett kérdezősködni.

- Nem túl kicsi az a lyuk? Hogy fér be majd a madár rajta és miért felejtették el a lyuk alá rajzolni a pálcát, amire felülhet, amielőtt berepül az odúba?

- Nagyon jó kérdések Palkó. Tetszik, hogy használod a fejed. Először is a madarak nem széttárt szárnyakkal repülnek az odúba, hanem apró kis lábaikkal megkapaszkodnak a röpnnyílás peremén, összecukják a szárnyaikat majd gyorsan beugranak. Ha ez a lyuk nagyobb, azt gondolják, hogy a nagyobb madarak, sőt a macska is hozzáfér a tojásokhoz, a fiókákhoz és nem foglalják el az odút. A rajzra szándékosan felejtették el feltüntetni a pálcát. Amint az imént hallottátok, az odú lakója nem használja a pálcát, de erre rátelepedhetnek a nagyobb testű madarak és zavarhatják az odú lakóit, sőt megakadályozhatják a szülőket fiókáik etetésében. És ugy-e nem szeretnénk, hogy a fiókák éhezzenek?

- Gyerünk állítsuk össze az odúkat. Ti megfogjátok a deszkákat, én meg összefogatom. Használhatunk szegeket, kalapácsot is, de csavarozógéppel hamarabb kész leszünk.

- Én szegezni akarok, jelenti ki ellentmondást nem tűrő hangon Pali, a legkisebb unoka. Megígérted nagyapó, hogy vásárolsz nekem egy kisebb kalapácsot, akkorát, amekkorát én is felbírok.

- Reméltem, hogy elfelejtetted.... Mindjárt adok pár szeget és nézd csak milyen szép kis kalapácsot találtam neked. Itt ez a maradék deszka, ebbe beütheted a szegeidet. Csak vigyázz az ujjaidra....

Azt hiszem ezt a figyelmeztetést Palkó már nem hallotta. Már javában kopácsolt. Jajjjj, szinte megütötte az ujját. Épp csak elcsúszott a kalapács mellette. Ismét! Nem bírom tovább nézni! Már nagyapó helyett is izgulok, aki úgy tűnik nagyon bizik az unokájában. Nemsokára kész vannak az odúk, elfogytak a kis unoka szegei és, ráadásul az ujjai is épségben maradtak. Ügyes vagy kisember, gondoltam magamban.

A nagy csend hatására kidugta orrát a házból nagyanyó, majd nemsokára megjelent egy nagy tányér illatozó süteménnyel.

- Szépek lettek az odúk, mondta. Lekenitek lenmagolajjal is, hogy tovább tartsanak? kérdezte.

- Természetesen, válaszolja a férje. Nemsokára mindegyik asztalos mesteremnek kezébe nyomok egy-egy ecsetet. Nélkülük nem boldogultam volna. De jól fogna most egy kis pihenő és finomság, mondja az unokáira kacsintva.

- Akkor pont jókor érkeztem. Egy nagy tepsi almás tésztát sütöttem, amíg ti itt kint dolgoztatok. Tettem bele birsalmát is. Vigyázzatok, lehet az alma még forró, de amíg kezet mostok, biztos vagyok, kihűl és nyugodtan fogyaszthatjátok.

Leültek a kerti asztal köré és miközben az unokák falatoztak, nagyapó meséssel szórakoztatta.

- Nem tudom, emlékeztek-e még, hogy megijedt nagyanyó ezelőtt két évvel, mikor belépett a fészkerbe. "Segítsééég, egerek mindenhol... hemzsegnek az egereek, kiáltotta. Mondtam, hogy szükségünk lenne egy macskára de nem hallgattál rám!" Mire odaértünk természetesen nyoma veszett a félelmetes egérseregnek, helyettük csak a házi rozsdafarkú pár 6 fiókájára bukkantunk. Kiugrottak a fészekből, amelyet szüleik a sarokban levő csövekre raktak. Nem tudtak még repülni, ők is megijedtek a hirtelen ajtót nyitó mamától. Nem zavartuk. Az ablak ugyan folyamatosan nyitva volt, de most az ajtót sem csuktuk be, hogy könnyebben kijutassanak a kertbe. Reggelre már nem találtuk egyetlen fiókát sem a fészkerben, de továbbra is hallottuk, amint szüleiktől kérik az ételt. Tavaly is visszajöttek és tudjátok hol fészkeltek ez alkalommal?

- A gerendára felakasztott virágcserepben, hangzott Lili válasza. Olyan picik voltak a tojásai, hogy alig láttam. Még jó, hogy megmutattuk nagyanyónak is, így már nem ijedt meg a fiókáktól.

- A vörösbegy számára készült műodút ők is elfoglalhatják, de szeretik a fészkerben, nem hiszem, hogy elköltöznek onnan, magyarázta nagyapó. A műodút mindenképp felszereljük a fészker külső falára, aztán meglátjuk mi történik, kinek fog megtetszeni.

A széncinege fészket a Liliék kerítéséhez fogjuk erősíteni, közvetlenül a postaláda mellé. Tavaly, mielőtt észrevettük volna, beköltözött a postaládába egy széncinege család. Lili édesapja ragasztott is egy cetlit rá, amiben felhívta az emberek figyelmét, hogy vigyázzanak, mert madár lakik benne. Biztonság fejében beszélt a postással is, nehogy véletlenül, csak úgy megszokásból, rádobja a leveleket a fiókákra és megkérte, hogy használja ezentúl az újonnan felszerelt vastag csövet a küldemények továbbítására. Az idén is oda szándékoznak tojni, már gyűjtögetik a fészekanyagot, száraz fűszálakat, mohát. Miután felszereltük a műodút úgy, hogy a röpnnyílás az utcára nézzen, betömjük a postaláda nyílását, hátha átköltöznek a cinegék az odúba. Ha ez bekövetkezik, megfordítjuk az odút, hogy a röpnnyílás ez alkalommal az udvar felőli oldalán legyen. Így a járókelők, forgalom sem fogja annyira zavarni őket.

- Nem fogják elhagyni a fészket? érdeklődik Gábor.

- A madarászok azt mondják, ha azután fordítjuk meg az odút, miután a cinegék elkészítették a fészket, már nem hagyják el. Túl sok energiát fektettek be. És hamar hozzászoknak a megváltozott irányhoz.

- Láttátok azt a fekete rigót? Azóta ül ott, mióta nekifogtunk dolgozni. Mintha felügyelné az odúkészítést, de sokszor az az érzésem, hallgatózik is. Készíthetünk neki is egy odút? érdeklődik tovább Gábor.

- Azt hiszem rólam van szó, hisz nincs a közelben egyetlen fekete rigó sem rajtam kívül. Kész, lelepleztek...

- A fekete rigó bokrokban fészkel. Készíthetünk neki egy fészektálcát, de könnyen hozzáférnének a macskák a tojásokhoz, a kotló madárhoz és a fiókákhoz. Van bodza, borostyán a kertben, talál magának biztonságos fészkelőhelyet. Esetleg ősszel ültethetünk még 2-3 m zöld sövényt. Olyan növényeket választunk, amelyeknek bogyós termése van, így azok nemcsak menedéket és fészkelőhelyet biztosítanak számára, hanem táplálékot is.

- Emlékszel még, mikor unokáink szülei kisgyerekek voltak, mennyire örvendtek, hogy fecskecsicsérgésre ébredhettek? lép be a beszélgetésbe nagyanyó is. Az eresz alatt szinte minden évben 4-5 pár molnárfecske fészkel. Kedveltem az istállóban lakó füstifecskéket is. Annyira megszoktak, hogy akkor sem repültek el a gerendára felakasztott kampós drótról, mikor alattuk mentünk el. Nem tudnánk valahogy visszacsalogatni?

- Hogy én hogy nem gondoltam erre?! A napokban láttam a világhálón agyagból készült fecskéfészkeket. Egy madarász reklámozta, árulta azokat. Remélem ugyanolyan szépek a valóságban is, mint a fotón.

Látod nagyanyó, ezért nincs szükségünk macskára, mondja, miközben megöleli feleségét. Bent kellene tartsuk a házban, hogy ne fogja meg a madarainkat, ráadásul egy csengőt is kellene akasszunk a nyakára, hogy ha mégis kiszökik a házból, kioson a lábunk között, a madarak hamar észrevegység a veszély közeledtét.

- A kék cinegék számára készült műodút felakaszthatjuk a kertünkben levő körtefára? szakítja félbe Lili

- Én is pont erre gondoltam. És úgy helyezzük ki, hogy a röpnyílása a keleti oldalon legyen. Melyiketek tudja megmondani nekem merre van kelet, hol kel fel a nap?

Ezzel a kérdéssel véget is ért a szünet. Amíg összeszedtem a járdáról az éjszakai eső után előbújt gilisztákat, a gyerekek lefestették az odúkat és azok ki is kerültek a helyükre. Habár én nem hallottam, biztosan elmondta nagyapó a gyerekeknek, hogy az odúk elfoglalása időbe kerül és ne keseredjenek el, ha azok az idén üresen maradnak. Én remélem azonban, hogy a széncinege odú már idén lakosokra talál. Azt hiszem, kíváncsiak vagytok, mi fog történni. Ígérem, hogy következő leveleimben tájékoztatlak.

Feltételezem ti is rájöttetek, hogy a kerttulajdonosok igazából Lili nagyszülei. Micsoda véletlen egybeesés. És micsoda szerencse, hogy ilyen emberek is élnek körülöttünk.

Üdvözettel,
Fekete rigó

Ajánlott tevékenységek:

1. Készítsetek egy műodút az III szereplő utasítások szerint.
2. Készítsetek egy olyan távcsövet, mint Lili, de vigyázzatok ne fessétek be a papírguriga peremét. Az utasításokat III találjátok meg.
3. Gyakoroljátok a tájékozódást a következő versike segítségével:
Elöttem van észak, hátam mögött dél,
Balra a nap nyugszik, jobbról pedig kél.
Ha nem tudjátok merre van észak, EZ a dal segít kinyomozni.
4. Vegyetek részt a rólam szóló rajzversenyen. A részletekről III olvashattok.

